

การบัญญัติให้พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ

รองศาสตราจารย์รชทอง จันทรางศุ *

ในช่วงเวลานี้ เป็นระยะเวลาที่สังคมไทยกำลังให้ความสนใจกับประเด็นเรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งประกาศใช้มาได้ราวสองปี แต่เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่า มีบทบัญญัติหลายมาตราที่ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ประเด็นที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ส่วนมากเป็นประเด็นทางการเมือง แต่ถึงกระนั้น ก็มีประเด็นอื่นที่มีใช้เรื่องการเมืองโดยตรงแทรกแซมอยู่ด้วย ประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่า เป็นประเด็นสำคัญและมักจะมีการแสดงความคิดเห็นทั้งในแง่สนับสนุน และเห็นแตกต่างหรือคัดค้านอยู่เสมอ ทุกคราวที่มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือมีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ นั่นคือประเด็นข้อเสนอให้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญกำหนดว่า "พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ" และได้เคยมีข้อเสนอทำนองเดียวกันนี้มาแล้วอย่างแข็งขัน เมื่อคราวที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๔๐ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งสองคราว

แต่ก่อนที่เราจะร่วมกันช่วยกันคิดใคร่ครวญเพื่อให้ได้ข้อสรุปสุดท้ายว่า ควรบรรจุข้อความดังกล่าวข้างต้น ลงในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมคราวนี้หรือไม่ ขอให้เราได้ใคร่ครวญข้อมูลทุกแง่มุมด้วยความรอบคอบ ข้อมูลเหล่านี้บางเรื่องผู้เขียนได้เคยแสดงทรรศนะต่อสาธารณะโดยผ่านสื่อมวลชนไปบ้างแล้ว บางเรื่องก็ยังไม่เคยกล่าวไว้ในที่ใด ท่านที่จะได้กรุณาอ่านข้อมูลต่อไปนี้จะคิดอ่านอย่างไร สุดแต่ดุลพินิจอิสระของท่าน

ข้อแรก เพื่อเพิ่มความเข้าใจผิดที่มีคนบอกเล่ากันอยู่เนืองๆ ว่า รัฐธรรมนูญของไทยในอดีตบางฉบับเคยมีบทบัญญัติว่า "พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ" ปรากฏมาแล้ว แต่ที่มาลบหายไปนี้เนื่องจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในคราวจัดทำรัฐธรรมนูญ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตัดออกไปเสีย ขอยืนยันและขอให้ทุกท่านไปตรวจพิสูจน์ได้ว่าเรื่องจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น รัฐธรรมนูญทุกฉบับของเรา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นปีเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ไม่เคยมีบทบัญญัติเช่นนั้นเลย เหตุการณ์เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ นั้น ข้อเท็จจริงมีแต่เพียงว่า มีผู้เสนอขอให้บัญญัติข้อความดังกล่าวในร่างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญบางท่านขอแปรญัตติเพื่อเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวไว้ในร่างรัฐธรรมนูญด้วย แต่หลังจากการอภิปรายกันอย่างละเอียดลออ ผลการลงคะแนนเสียงเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ มีสมาชิกฯ ฝ่ายข้างน้อยเห็นด้วยกับการแปรญัตติให้เพิ่มเติม

* นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , LL.M (New York University) USA.

นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชาการศึกษาศึกษา

ข้อความข้างต้น ๗ เสียง ส่วนสมาชิกฯ ฝ่ายข้างมากอีก ๖๖ เสียง เห็นควรให้เป็นไปตามข้อพิจารณาของคณะกรรมการการแปรรูปวัดร้างรัฐธรรมนูญ คือไม่บัญญัติข้อความดังกล่าวไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ

ข้อสอง การที่ได้บัญญัติข้อความว่า "พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ" ไว้ในรัฐธรรมนูญมิใช่การปฏิเสธ หรือไม่ยอมรับความจริงอันเป็นที่ประจักษ์ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทยเราแต่โบราณกาล ปัจจุบันก็ยังเป็นเช่นนั้น และจะเป็นดังนั้นไปอีกชั่วกัปชั่วกัลป์ตราบเท่าที่ยังมีคนไทยอยู่บนโลกใบนี้ แต่ประเด็นของเรื่องอยู่ตรงที่ว่า ข้อความที่จะพึงบัญญัติหรือขีดเขียนลงในรัฐธรรมนูญนั้น มิใช่การเขียนเรียงความ หรือการบอกเล่าเรื่องโดยปกติ หากแต่ทุกถ้อยคำที่จะบรรจุ หรือกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จะต้องมีความหมายแสดงถึงแบบแผน การปกครอง หรือกติกาสถาบันเมืองที่ตกลงร่วมกันว่าจะใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศ เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่ายทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคมด้วยความคำนึงถึงองค์ประกอบและเหตุปัจจัยอย่างรอบด้านเช่นนี้ บรรพบุรุษของเราเมื่อเจ็ดสิบเจ็ดปีก่อนในสมัยเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ จึงมิได้บัญญัติข้อความว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติลงไว้โดยตรงในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น หากแต่ได้ใช้กุศโลบายและความสามารถเชิงภาษาอันชาญฉลาด เพื่อแสดงถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติ และมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดแนบแน่นกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เขียนข้อความในรูปลักษณะอื่นขึ้นไว้ ดังจะได้กล่าวในข้อสามต่อไป

ข้อสาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พระพุทธศักราช ๒๔๗๕ อันเป็นรัฐธรรมนูญ (ฉบับถาวร) ฉบับแรกของไทย มีข้อความบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ในหมวดพระมหากษัตริย์ความว่า "พระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก" และรัฐธรรมนูญฉบับต่อมา ก็ได้ดำเนินความอย่างเดียวกันนี้สืบเนื่องมา แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พุทธศักราช ๒๕๕๐) ที่ใช้บังคับอยู่ในบัดนี้ ก็มีข้อความเช่นเดียวกันว่า "พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก" ดังปรากฏอยู่ในมาตรา ๙ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหมวดที่ว่าด้วยพระมหากษัตริย์อันเป็นร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้หมวดเดียวที่สมาชิกรัฐธรรมนูญมิได้แก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนให้แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เลยแม้แต่ชนิดเดียว

ข้อความที่ระบุไว้ว่าในรัฐธรรมนูญทุกฉบับมาแต่ไหนแต่ไรว่า "พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก" นี่เป็นการยืนยันถึงฐานะพิเศษสุดของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยได้เด่นชัดเป็นที่ยิ่ง เพราะคนไทยเรามีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นร่มเกล้าทรงชัยและเป็นศูนย์รวมจิตใจของเรามาเกือบพันปีแล้ว พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ทรงเป็นนิमितหมายหรือสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติไทยโดยไม่มีใครจะเถียงได้ ในขณะที่คนไทยสามัญทั่วไป มีเสรีภาพ บริบูรณ์ที่จะเลือกนับถือศาสนาอะไรก็ได้ และเป็นขณะเดียวกันกับที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ ๙๕ เป็นผู้ที่ประกาศตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชน พระมหากษัตริย์ของชาติไทยจึงทรงผูกพันด้วยข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญว่าต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และพร้อมกันนั้น ก็ต้องทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก คือ พระผู้พระราชทานความอุปถัมภ์แก่ศาสนาอื่น อันเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของทวยนิกรชนทั้งปวงด้วย เมื่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นตัวแทน

ของชาติไทยต้องเป็นพุทธมามกะเช่นนี้ ก็เท่ากับเป็นการรับรองไว้โดยชัดเจนว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา
ของแผ่นดินนี้ แต่ในขณะเดียวกันตามนิตรชาประเพณีอันมีมาช้านานในบ้านเมือง พระมหากษัตริย์ก็จัก
ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก เพื่ออุปถัมภ์บำรุงศาสนาและศาสนิกชนทั้งปวงที่อยู่บนผืนแผ่นดินไทยด้วย

เพื่อประโยชน์ในการทำมาเข้าใจกับแนวความคิดเช่นนี้ให้ถ่องแท้ โปรดพิจารณาพระราชจริยวัตร
ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะเมื่อทรงผนวชเป็นภิกษุภาวะ และทรงครองวัดบวรนิเวศวิหาร
อยู่ในเวลาก่อนเสด็จขึ้นทรงราชย์ ในเวลานั้นทรงเคร่งครัดต่อวัตรปฏิบัติในพระพุทธศาสนา พร้อมกันกับ
ที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้คณะบาทหลวงในคริสต์ศาสนา เข้ามาเผยแผ่ความคิดความเชื่อ
ตามหลักศาสนาของเขาได้ โดยมีได้ทรงรังเกียจกีดกัน แต่ในส่วนพระองค์เองนั้นมีพระราชศรัทธาเลื่อมใส
มั่นคงในพระรัตนตรัยมิได้คลอนแคลน ความคิดที่ต้องระบุงว่า พระเจ้าแผ่นดินหรือพระมหากษัตริย์ของ
ไทย จะต้องทรงเป็นพุทธมามกะนี้ มิใช่ว่าเพิ่งจะปรากฏขึ้นครั้งแรกในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ในสมัยการ
ปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากแต่เป็นราชธรรมเนียมอันปรากฏใน
สยามประเทศมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงนำหลักสำคัญข้อ
นี้มาระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก ในกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธ
ศักราช ๒๔๖๗ โดยทรงแถลงพระราชปรารภไว้ในเบื้องต้นว่า "อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวแห่งกรุงสยามควรต้องทรงเป็นผู้ที่อาณาประชาราษฎร์มีความเคารพนับถือ และไว้วางใจได้โดยบริบูรณ์
ทุกสถาน ฉะนั้นจึงทรงพระราชดำริว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใด มีข้อบกพร่องสำคัญบางอย่างใน
พระองค์แล้ว ก็ไม่ควรให้อยู่ในเกณฑ์สืบราชสันตติวงศ์ เพราะอาจจะเกิดเหตุให้บังเกิดความไม่เรียบร้อย
หรือเดือดร้อนแก่อาณาประชาราษฎร์ได้ หรืออาจถึงแก่ความหายนะ มาสู่ราชตระกูลและราชอาณาจักรได้"
จากนั้นทรงกำหนดไว้ในมาตรา ๑๑ แห่งกฎมณเฑียรบาลว่า "มาตรา ๑๑ เจ้านายผู้เป็นเชื้อ
พระบรมราชวงศ์ ถ้าแม้เป็นผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจะกล่าวไว้ข้างล่างนี้ไว้ชั่ว ท่านว่าให้ยกเว้น
เสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ ลักษณะที่กล่าวนี้คือ มีพระลัญจวิปาส ต้องราชทัณฑ์เพราะประพฤติ
ผิดพระราชกำหนดกฎหมายในคดีมหันตโทษ ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก"

อนึ่ง สมควรกล่าวไว้ในที่นี้ด้วยว่า ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ
พระเจ้าแผ่นดินรัชกาลใหม่ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์เปี่ยมพระบรมราชอิสริยยศตามประเพณี หลังจาก
ทรงรับน้ำอภิเษก ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดของพระราชพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์
ใหม่จักต้องเสด็จฯ ไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ
อันเป็นพระราชจริยวัตรอันโลมตามโบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญด้วย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันก็ได้ทรงประกอบพระราชพิธีเยี่ยงนี้ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๓ เหนือเช่นเดียวกันกับพระมหากษัตริย์ในรัชกาลก่อน

ผู้เขียนเองมีความเห็นว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเช่นว่านี้มีความพอเหมาะ พอควร และฉลาด
แนบเนียนเป็นอย่างยิ่ง ในการแสดงถึงฐานะพิเศษสุดของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในสังคมไทยรวมถึงความ
ผูกพันเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยอนุโลมตามแบบแผนจารีตการปกครองเมืองไทยของเรา
อันมีมาแต่อดีตกาล

ข้อสี่ ถ้าจะถามกันต่อไปว่า แล้วประเทศอื่นเล่ามีประเทศใดบ้างที่เขียนบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติของเขา เมื่อสืบค้นดูจะพบว่าประเทศในโลกนี้ซึ่งมีจำนวนรวมเกือบสองร้อยประเทศ ประเทศส่วนใหญ่เขาไม่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญของเขา ว่าศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติอย่างใดก็ได้ มีประเทศฝ่ายข้างน้อยเพียง ๒๘ ประเทศที่มีบทบัญญัติในทำนองดังกล่าว สืบค้นต่อไปก็จะพบว่า ประเทศที่มีบทบัญญัติเรื่องศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑๘ ประเทศนั้น เป็นประเทศที่มีอิสลามศาสนิกชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก หรือจะกล่าวให้เข้าใจง่ายว่าเป็นประเทศมุสลิมก็คงไม่ผิดไปจากความจริง มาถึงขั้นนี้ต้องพิเคราะห์กันว่า เหตุใดประเทศมุสลิมเหล่านั้นจึงมีบทบัญญัติเรื่องศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ ข้อนี้อธิบายไว้ว่า เพราะในประเทศมุสลิมนั้นหลักธรรมและข้อกำหนดในศาสนานั้นมีฐานะเป็นที่มาของกฎหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายบ้านเมืองเลยทีเดียว ศาสนของประเทศมุสลิมนอกจากจะพิพากษาอรรถคดีตามตัวบทกฎหมายแล้วยังต้องพิพากษาคดีตามหลักกฎหมายที่ปรากฏในศาสนาอีกด้วย ด้วยเหตุผลเช่นนี้ จึงจำเป็นที่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกติกากองการปกครองประเทศ และเป็นความตกลงร่วมกันของประชาชนในสังคม เพื่อระบุบ่งชี้ว่าประเทศนี้จะใช้กฎหมายอะไร มาจากที่ใด จะต้องระบุไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนเพื่อรับรองสถานะศาสนาอิสลาม และหลักกฎหมายอิสลามเข้าไว้ในระบบกฎหมายของประเทศ การนำหลักศาสนามาใช้ในศาลเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ประเทศไทยและระบบกระบวนการยุติธรรมของเราไม่คุ้นเคย

ขออนุญาตอธิบายโดยยกตัวอย่างง่ายๆ สักเรื่องหนึ่ง สมมุติว่าใครคนหนึ่งถูกฟ้องว่าฆ่าคนตาย ศาลท่านยอมตัดสินลงโทษจำเลย เพราะจำเลยกระทำความผิดฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญามีใช้เพราะจำเลยทำผิดศีลข้อหนึ่งในเบญจศีลที่ปาณาติบาต แต่ถ้าเป็นศาลของประเทศมุสลิมแล้ว เขาลงโทษเพราะผิดศีลหรือล่วงละเมิดข้อห้ามทางศาสนา ความแตกต่างกันในระบบความคิด และความจำเป็นที่จะต้องเขียนระบุเรื่องศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงไม่เหมือนกันกับความเป็นมาทางบ้านเรา ในบรรดาประเทศมุสลิมทั้งหลายนั้น ความจำเป็นที่ต้องระบุว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติอยู่ในรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าลีลาการเขียนรัฐธรรมนูญของประเทศมุสลิมด้วยกันเอง ก็ยังมีหลายท่วงทำนอง บางประเทศ เช่น คูเวต ระบุไว้ชัดเจน ในมาตรา ๒ ของรัฐธรรมนูญคูเวตว่า "ศาสนาประจำรัฐได้แก่ อิสลาม และหลักกฎหมายอิสลาม (ชะรีอะห์) เป็นที่มาสำคัญหลักของนิติบัญญัติ (The religion of the State is Islam, and the Islamic Sharia shall be a main source of Legislation)" ขณะที่บางประเทศเช่น ซิเรีย ก็ใช้วิธีเขียนคล้ายๆ ของไทยเรา รัฐธรรมนูญของซิเรียระบุไว้ในมาตรา ๓ ว่าประธานาธิบดีต้องเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม และหลักกฎหมายอิสลามเป็นที่มาสำคัญหลักของนิติบัญญัติ

"(๑) The religion of President of the Republic has to be Islam

(๒) Islamic jurisprudence is a main source of legislation"

สำหรับประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนานั้น มีเพียงกัมพูชาประเทศเดียว ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรงไปตรงมาเช่นนั้น ทั้งนี้รัฐธรรมนูญของกัมพูชาระบุว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ (Buddhism shall be the religion of the State) ทางฝ่ายประเทศศรีลังกา ซึ่งเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีประชาชนนับถือพระพุทธศาสนาเป็นฝ่ายข้างมากนั้น เลือกวิธีที่จะไม่ระบุโดยตรงว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติอย่างกัมพูชาแต่ใช้ถ้อยคำว่า "สาธารณรัฐศรีลังกายกย่องพระพุทธศาสนาไว้ในลำดับแรก พร้อมกันนั้นก็เป็นที่ของรัฐบาลที่จะต้องพิทักษ์ และอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ขณะเดียวกันกับที่ต้องคุ้มครองศาสนาอื่นโดยเท่าเทียม และให้หลักประกันว่าบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้..." เมื่อเห็นตัวอย่างเหล่านี้แล้ว น่าคิดหรือไม่ว่าวิธีการเขียนรัฐธรรมนูญอย่างเก่าก่อนของเราที่กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกนั้น เป็นภูมิปัญญาของไทยอันควรแก่การยกย่อง และยังไม่ล้าสมัยเลยจนทีเดียว

ข้อห้า เท่าที่สดับรับฟังดูข้อเรียกร้องให้บรรจุข้อความ เรื่องพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีเหตุผลสำคัญข้อหนึ่งที่กล่าวกันว่า การเขียนข้อความเช่นนั้นไว้จะทำให้เกิดความมั่นใจว่ารัฐต้องอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ โดยเขียนย้ำความสำคัญในฐานะ "ศาสนาประจำชาติ" ขึ้นมา ด้วยความเคารพและโดยสัตย์จริง ทุกวันนี้ผู้เขียนก็พบเห็นอยู่ด้วยตัวเองว่า ประเทศไทยให้ความหมาย และความสำคัญสูงสุดกับพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ดูนายๆ ตั้งแต่วันหยุดราชการพิเศษประจำปี ไม่ว่าจะเป็นวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา รวมถึงวันเข้าพรรษา การพระราชพิธีทั้งปวงก็ล้วนแล้วแต่เป็นการพระราชกุศลให้พระพุทธศาสนาเป็นหลัก คณะสงฆ์ไทยก็อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ และพระบรมราชานุเคราะห์มาโดยตลอด ยังมีพักต้องพูดถึงการดูแลทางด้านการบริหารจัดการ และงบประมาณตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ ที่จัดไว้เพื่อสนับสนุนโพธิ์แก้วคือ พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสถิตเสถียรงบประมาณแผ่นดินในแต่ละปีที่จัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจการของพระพุทธศาสนา การซ่อมแซมดูแลวัดวาอาราม และพุทธสถานต่างๆ รวมตลอดถึงกิจการงานที่เกี่ยวข้องก็มีจำนวนมากกว่าที่ทางราชการจัดสรรให้กับกิจการของศาสนาอื่น ที่มีผู้เคารพเลื่อมใสอยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู หรือศาสนาซิกข์ อย่างเห็นได้ชัดและตรวจสอบได้ ถ้าการอุปถัมภ์จากทางฝ่ายราชการยังขาดแคลนบกพร่องอยู่ตรงไหนก็มาพูดจาหารือกัน เชื่อว่าทุกอย่างไม่ยากเกินฝีมือเราที่จะช่วยกันคิดอ่าน

ผู้เขียนถามตัวเองแต่เพียงว่า การระบุว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นการ "เกาไม่ถูกที่คัน" ใช่หรือไม่ ปัญหาที่แท้จริงของสังคมไทยในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอยู่ตรงที่ใดกันแน่? ผู้เขียนเคยอ่านบทความหรือข้อเขียนของพระภิกษุรูปหนึ่ง ท่านตั้งคำถามให้อย่างน่าสนใจว่า ยามนี้แทนที่เราจะเรียกร้องให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เราน่าจะเรียกร้องให้พระพุทธศาสนาเป็น "ศาสนาประจำใจ" อย่างแท้จริงของผู้ที่เรียกตัวเองว่า "ชาวพุทธ" จะมีดีกว่ากันหรือ

ข้อหก เมื่อคราวพิจารณาประเด็นเรื่องนี้ในการแปรบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่อมาคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ในการอภิปรายสรุปประเด็นก่อนการลงมติ ประธานคณะกรรมการพิจารณาแปรบัญญัติ คือ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้แถลงต่อที่ประชุมว่า

"ท่านประธานที่เคารพ กระผมอยากจะขอทบทวนความจำ ของบรรดาเพื่อนสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ยึดถือจารีตประเพณีที่ได้มีการเขียนบทบัญญัติในเรื่องศาสนา มาในอดีตรัฐธรรมนูญของเรา ๑๕ ฉบับ จะมีข้อบกพร่องอย่างไรก็ตาม จะมีจุดอ่อนอย่างไรก็ตาม จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอย่างไรก็ตาม แต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับศาสนาได้เคยมีการเปลี่ยนแปลง มิได้เคย มีการล้มล้าง มิได้เป็นตัวก่อปัญหาของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขมาเป็นเวลาประมาณ ๖๕ ปี หรือแม้แต่ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประเทศไทยมีประวัติ ศาสตร์มาเกือบ ๘๐๐ ปี คนไทยทุกคนมีความภูมิใจที่ในประวัติศาสตร์ของไทยในสังคมไทย ที่มีความ แตกแยกในความคิดเห็น ที่มีการต่อสู้ในความคิดเห็น ที่มีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ล้มล้างความรู้สึกสามัคคีที่ดี หรือความสมานฉันท์ที่ดี มิได้เกิดขึ้นจากศาสนา มาตรา ๑ ของบทบัญญัติเขียนไว้ชัดว่า ประเทศไทยเป็น ราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ ตอนที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณามาตรา ๑ มีผู้แปร บัญญัติว่าคำว่า อันหนึ่งอันเดียวนั้นไม่ฟังเพื่อไปหรือ และได้มีการมาธิการบางท่านได้อธิบายถึงความหมาย ของคำว่า อันหนึ่งอันเดียวว่า อันหนึ่งอันเดียวนั้น มิใช่เป็นเรื่องของกายภาพของประเทศ หรือของรัฐเท่านั้น แต่หมายความว่า เป็นอันหนึ่งอันเดียวในความรู้สำนึกในความสมานฉันท์ ในความผูกโยง ในความ สัมพันธ์ของคนไทยทุกเหล่านักเกิด ทุกถิ่นฐาน มาตรา ๘ เป็นมาตราที่มาตรฐาน มีบทบัญญัติทุกครั้งที่ รัฐธรรมนูญ ๑๕ ฉบับที่ผ่านมา กำหนดไว้เด่นชัดว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็น อัครศาสนูปถัมภกมาตรานี้เป็นมาตราที่เราเคารพบูชา เป็นมาตราที่บอกทิศทางของประเทศชาติ เป็นมาตรา ที่กำหนดมาตรฐานของการปกครอง และเป็นมาตราที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ ความสามัคคี ความเป็น อันหนึ่งอันเดียวของชนชาวไทยทุกเหล่า ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยไม่เคยมีการโต้แย้ง หรือการต่อสู้ อย่างรุนแรง บนมูลฐาน หรือบนพื้นฐานของศาสนา ถ้าเรามองดูรอบโลกเราจะเห็นได้ว่าประเทศใดชนชาติ ที่ยึดติดกับศาสนา โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริง โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด ของชาติซึ่งต้องอยู่เหนือกว่าผลประโยชน์ของศาสนา มีปัญหาทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศไอร์แลนด์เหนือ ซึ่งมีการต่อสู้ระหว่างชาวคาทอลิก (Catholic) กับชาวโปรเตสแตนต์ (Protestant) ไม่ว่าจะเป็นตะวันออก กลาง ซึ่งมีสงครามยืดเยื้อระหว่างคนที่ถือศาสนาอิสลาม กับศาสนาจูดาห์ (Judah) หรือ ศาสนายิว ไม่ว่า จะเป็นประเทศบอสเนีย ซึ่งเป็นการต่อสู้อย่างทารุณโหดร้ายระหว่างชนชาติซึ่งถือศาสนา ๒ ศาสนา.... เพราะฉะนั้นคำถามที่ ส.ส.ร.ทุกท่านที่นั่งอยู่ ณ ที่นี้จะต้องถามตัวเองก็คือว่า ศาสนาเคยเป็นปัญหาของ สังคมไทยหรือไม่ ประเด็นที่ยกขึ้นมานี้เป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมไทยในอดีตหรือเปล่า ตัว กระผมเองเป็นพุทธศาสนิกชน ตัวผมเองรับได้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติอย่างที่ท่านผู้แปรญัตติ ทุกท่านได้พูดมา เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ เป็นข้อเท็จจริงที่ประชาชนชาวไทยที่นับถือ ศาสนาอื่นก็ยอมรับว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของเมืองไทย เป็นศาสนาที่ประชาชนประมาณ ๙๕ เปอร์เซ็นต์นับถือให้ความเคารพสักการะ ข้อเท็จจริงอันนี้เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในใจของเรา เป็นข้อเท็จจริง ที่ไม่มีใครเถียง แต่ตราบใดที่อยู่ในใจของเรา และไม่มีใครเถียง คำถามก็คือว่า สร้างปัญหาอะไรหรือเปล่า ที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เราจะเสี่ยงหรือไม่กับการที่จะปรับปรุงแก้ไข แล้วการปรับปรุงแก้ไขนี้อาจจะ นำไปสู่ปัญหาในอนาคตได้ อาจนำไปสู่ปัญหาของชนชาวไทยทั้งในยุคนี้นี้ และในยุคต่อๆ ไป สมเด็จพระ ปรมาจารย์พรหมญาณภาพ ซึ่งเป็นที่เคารพกันทั่วไปเคยพูดถึงคุณลักษณะของคนไทย ๓ ประการว่า คนไทย

นั้นรักในความเป็นอิสระ ปราศจากวิหิงสา หรือปราศจากความเบียดเบียน แต่คนไทยนั้นฉลาดในการ ประสานประโยชน์ ผมหวังว่าท่านสมาชิกสภาผู้ทรงเกียรติทั้งหลาย ณ วันนี้ จะได้ยึดถือ คุณลักษณะของคนไทยตามที่สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้เคยกล่าวไว้ ขอบขอบคุณครับ"

ถ้อยแถลงข้างต้นนี้แม้จะเป็นการอภิปรายในสภาผู้ทรงเกียรติเมื่อสิบสองปีเต็มล่วงมาแล้ว แต่ ผู้เขียนเห็นว่ามีความน่าคิดน่าฟังอยู่มาก

ข้อเจ็ด มีข้อความตอนหนึ่งจากหนังสือเรื่อง "ไผ่แดง" ของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่าน เขียนเอาไว้เมื่อห้าสิบปีมาแล้ว แต่ผู้เขียนเห็นว่ายังจับใจอยู่เช่นเดียวกัน ข้อความตอนที่ว่านี้ พระประธาน ในโบสถ์วัดไผ่แดง ท่านสนทนากับสมภารกว้างตัวละครเอกของเรื่องผู้กำลังกลัดกลุ้มกับอันตรายจากการ คุกคามของภัยหลายเรื่องที่มีต่อพระพุทธศาสนา หลวงพ่อพระประธานท่านสอนสมภารกว้างว่า

"สมภารมีศรัทธาหรือเปล่า" หลวงพ่อถาม "มีศรัทธามีความเชื่อหรือเปล่าว่าศาสนาของสมภารเป็น ของจริง เป็นของดีและมีอำนาจด้วยความจริง ความดีนั้นพอจะต่อต้านกับลัทธิอื่นที่ไม่จริงเท่า?" "ปู่โธ! หลวงพ่อถามได้!" สมภารกว้างตอบ "ถ้าไม่มีศรัทธา ผมจะมานั่งอยู่ที่นี้ทำไม?" "ถ้าอย่างนั้นสมภารจะ ไปกลัวอะไร" หลวงพ่อพูด "ถ้าของเราดีจริง มีอำนาจจริงของอื่นจะแปลกปลอมเข้ามาทำอะไรทำอะไร ไม่ได้ สมภารก็เคยไปไหว้พระแก้วมรกตที่กรุงเทพฯ แล้วมิใช่หรือ นั่นแหละ ถ้าใครเอาหนอนแมลงวัน ไปใส่ตักท่านสักกำมือหนึ่งหนอนก็ตายไปเอง แต่ถ้าเอาหนอนไปใส่ขึ้นเนื้อดิบเพียงตัวสองตัวประเดี้ยวก็ เน่า หนอนกินหมด ที่เป็นเช่นนี้เพราะพระแก้วมรกตไม่มีธาตุบูตเน่าอยู่ในตัวท่านเลย แต่เนื้อดิบนั้นมี ธาตุบูตเน่า หนอนมันจึงเจริญได้ ศาสนาของสมภารก็เป็นของแข็งของบริสุทธิ์อย่างนั้น สมภารอย่าห่วงวุ่นวาย ไปเลย..."

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คงทำให้เราพอได้เห็นข้อมูลจากอีกแง่มุมหนึ่งเพื่อประกอบการพิจารณา ใคร่ควรรู้ว่า สมควรบัญญัติข้อความว่า "พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ" ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ ที่กำลังจะแก้ไขเพิ่มเติมกันอยู่ในขณะนี้หรือไม่ หวังว่าการพิจารณาประเด็นเรื่องนี้จะได้เป็นไปด้วยความ รอบคอบ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันให้รอบด้าน และร่วมกันแสวงหาคำตอบบนพื้นฐานของสันติวิธี และความสงบงามตามวิถีไทย เจกเช่นเดียวกันกับบรรพบุรุษของเราได้เคยประพฤติปฏิบัติ และประสบ ความสำเร็จมาแล้วแต่อดีตกาล

